

EU-asioiden osasto
EU-erityisasiantuntija Päivi Pietarinen

Lausunto

16.6.2020

Lausunto lakivaliokunnalle

Komissio julkaisi työohjelmansa kuluvalle vuodelle 29.1.2020. Mukautettu työohjelma 2020 julkaistiin 27.5.2020. Yleisten asioiden neuvosto kävi 25.2.2020 komission työohjelmasta 2020 näkemystenvaihdon. Osana vuotuista ohjelmasuunnittelua neuvostossa oli esillä myös komission, neuvoston ja Euroopan parlamentin yhteinen julistus vuoden 2020 lainsäädäntö-prioriteeteista. Yhteinen julistus oli tarkoitus hyväksyä maaliskuun yleisten asioiden neuvostossa, mutta koronaviruskriisin takia se siirtyy myöhempään ajankohtaan. Myös monivuotiseen ohjelmasuunnitteluun palattaneen myöhemmin. Komission, neuvoston ja parlamentin on määrä vaihtaa ensimmäistä kertaa näkemyksiä lainsäädäntötyön päätavoitteista ja prioriteeteista koko uudella toimikaudella. EU:n strateginen ohjelma ja komission puheenjohtajan poliittiset suuntaviivat muodostavat kehyksen näille keskusteluille. Komission aloitteesta aiheesta voidaan laatia toimielinten yhteiset päätelmät.

Koronaviruskriisin takia komissio joutui mukauttamaan pidemmän aikavälin tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävän työnsä välittömään kriisinhallintaan. Työohjelman päivityksessä on kaksi lähtökohtaa: yhtäältä komissio vahvistaa toimeenpanevansa tammikuussa antamansa työohjelman sitoumukset, mutta toisaalta koronaviruskriisin laajuuden ja sen edellyttämän kriisinhoidon vuoksi joidenkin ehdotettujen toimien aikataulua muutetaan. Mukautettu työohjelma 2020 rakentuu edelleen puheenjohtaja von der Leyenin poliittisten suuntaviivojen kuuden painopisteen varaan, mutta sen uusien aloitteiden aikataulutusta käsittelevää liitettä 1 on tarkistettu. Elpymisen kannalta välttämättömiksi ja tärkeiksi katsotut aloitteet on tarkoitus antaa edelleen suunnitellusti. Pandemian takia viivästyneet keskeiset aloitteet pyritään esittämään mahdollisimman pian. Tarkoituksella lykättävissä ehdotuksissa tavoitteena on kyetä ottamaan huomioon koronakriisin opetukset ja huolehtia valmistelussa asianmukaisista kuulemisista sekä paremmasta sääntelystä.

Työohjelma ja sen päivitys rakentuvat puheenjohtaja von der Leyenin suuntaviivojen kuuden painopisteen varaan:

1. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (*A European Green Deal*)

2. Euroopan digitaalinen valmius (*A Europe fit for digital age*)

Digitaalinen murros on ilmaston ohella toinen von der Leyenin komission keskeisistä painopisteistä. Komission 19.2.2020 julkaisemalla tekoälyä koskevalla valkoisella kirjalla komissio käynnisti valmistelun, joka tähtää tekoälyn kehittämiseen ja käyttöönottoon eurooppalaisia arvoja ja perusoikeuksia kunnioittaen (E 24/2020 vp). Tekoälyn valkoiseen kirjaan perustuva

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtioneuvoston kanslia

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 23
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1602 2165
+358 9 1602 2165

kirjaamo@vnk.fi

jatkotoimi, joka koskee muun muassa turvallisuutta, vastuuvellollisuutta, perusoikeuksia ja dataa on päätetty siirtää vuoden 2021 alkuun.

3. Ihmisten hyväksi toimiva talous (*An economy that works for people*)

4. Vahvempi Eurooppa maailmannäyttämöllä (*A stronger Europe in the world*)

Komission työohjelmassa korostetaan monenkeskisen sääntöperustaisen järjestelmän vahvistamista sekä yhteisten arvojen ja EU:n intressien puolustamista sekä sisäisten ja ulkoisten politiikkojen välisten yhteyksien ja kumppanuuksien vahvistamista.

Komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevasta toimintasuunnitelmasta (2020–2024) annettiin alkuperäisessä aikataulussa maaliskuun lopussa (UTP 10/2020 vp).

5. Eurooppalaisen elämäntavan edistäminen (*Promoting our European way of life*)

Eurooppalaisen elämäntavan edistämiseksi suunnitteilla on osaamiseen, terveyteen, muutoliikkeeseen ja turvallisuuteen liittyviä aloitteita. Turvallisuusunionistrategia viivästyy kolmannelle vuosineljännekselle. Uusi EU:n strategia ihmiskaupan lopettamiseksi sekä strategia lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi lykätään vuoteen 2021.

6. Uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle (*A new push for European democracy*)

Eurooppalaisen demokratian vauhdittamisen alle komissio ryhmittelee laajan kirjon teemoja kuluttaja-asioista ja väestörakenteen muutoksesta tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen, demokratiaan, Euroopan tulevaisuuteen, oikeusvaltioperiaatteeseen, perusoikeuksiin sekä tulevaisuuden ennakointiin ja parempaan sääntelyyn.

Eurooppalaisen demokratian toimintasuunnitelma julkaistaan suunnitellusti tämän vuoden jälkipuoliskolla. Toinen keskeinen työohjelman demokratiapainopisteen aloitteesta on Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi, josta komissio antoi tiedonannon tammikuussa (E 3/2020 vp). Osana uutta oikeusvaltiomekanismia komissio antaa suunnitellusti tämän vuoden jälkipuoliskolla ensimmäisen vuosittaisen kertomuksensa, joka kattaa kaikki jäsenmaat. Perusoikeuskokonaisuudessa (strategia perusoikeuskirjan täytäntöönpanemiseksi, uhrien oikeuksia koskeva strategia sekä tietosuojan liittyvät aloitteet) aikatauluista pidetään yhtä lailla kiinni.

Parempi sääntely ja työohjelman liitteet

Paremmen sääntelyn työ jatkuu. Kevääseen kaavailtu tiedonanto paremmasta sääntelystä siirtyy loppuvuoteen. Komissio on muodostamassa *Fit for Future* -foorumia eri sidosryhmien ja valtiotoimijoiden osallistamiseksi EU-lainsäädännön yksinkertaistamiseen ja modernisointiin. Koronaviruskriisin vuoksi komissio aikoo lisätä julkisia kuulemisia ja mahdollisuuksia antaa palautetta vuonna 2020 tai ensi vuoden alussa annettavista aloitteista. Kuulemisia pidennetään mahdollisuuksien mukaan jopa kuudella viikolla. Päivitetyssä työohjelmassa myöhemmäksi lykättyjen aloitteiden julkisia kuulemisia ei myöskään vielä tässä vaiheessa käynnistetä, ellei tämä ole selvästi perusteltua.

Kaikkiaan komission työohjelmaan 2020 on listattu 43 uutta politiikka- tai lainsäädäntöaloitetta (liite 1) sekä 126 prioriteettia jo käsittelyssä olevista ehdotuksista (näistä 56 liittyy tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen) (liite 3). Lisäksi ohjelma sisältää 44 REFIT-aloitetta sääntelyn yksinkertaistamiseksi (liite 2) sekä yhteensä 34 ehdotusta jo tehtyjen aloitteiden poistamiseksi (liite 4) tai voimassa olevien säädösten kumoamiseksi (liite 5).

Suomen kanta

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen tavoitteita EU-politiikassa ovat: 1) vahva, yhtenäinen ja toimintakykyinen EU, jolla on kyky ratkaista globaaleja haasteita; 2) ekologisesti kestävä EU globaalina ilmastojohtajana; 3) sosiaalisesti kestävä ja tasa-arvoinen EU; 4) taloudellisesti kestävä EU – maailman kilpailukykyisin talousalue sekä 5) turvallinen EU.

Suomi jatkaa puheenjohtajuusohjelmansa keskeisten teemojen edistämistä jäsenvaltiona.

Suomi pitää järkevänä, että koronaviruskriisin takia suunnitelmia muutetaan niin, että etusija annetaan tilanteeseen vastaamisen ja kriisistä toipumisen kannalta keskeisimmille aloitteille. Päivitettyssä työohjelmassa painotetut pyrkimykset ovat Suomen tavoitteiden mukaisia.

Muuttuva toimintaympäristö ja erilaiset turvallisuushukat edellyttävät, että kansalaisten turvallisuutta edistetään kokonaisvaltaisesti, ja tässä suhteessa komission lupaama uusi laaja-alainen turvallisuusunionistrategia on linjassa Suomen ajaman kokonaisturvallisuusajattelun kanssa. On keskeistä torjua rajat ylittävää rikollisuutta, kuten ihmiskauppaa, sekä terrorismia.

Eurooppalaiseen demokratian toimintasuunnitelmaan liittyen Suomi korostaa muun muassa tasa-arvoisia osallistumisen muotoja, kansalaisjärjestöjen roolia ja demokratiakasvatuksen merkitystä. Uusien osallistumis- ja vaikuttamisvälineiden kehittämistä tulee jatkaa ja tietoisuutta nykyisistä välineistä lisätä. Suomi pitää myös unionin ja sen lainsäädäntömenettelyn avoimuuden lisäämistä tärkeänä. Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi on yksi keino edistää kansalaisten osallistamista (E 3/2020 vp).

Yhteiset arvot ja oikeusvaltioperiaate ovat EU:n toiminnan kulmakivi. Perusoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista on vahvistettava edelleen. Tulee pohtia, miten muut toimielimet ja niiden työ, mukaan lukien neuvosto ja sen oikeusvaltiovuoropuhelu, voidaan sovittaa yhteen komission oikeusvaltiovuosikertomusta koskevan työn kanssa. (E ja EJ 17/2019 vp)

Suomi pitää tärkeänä myös huomion kiinnittämistä rikosten uhrien asemaan.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-sääntelyn on oltava tarkoituksenmukaista ja laadukasta. Suomi pitää tärkeänä, että lainsäädäntöehdotusten asianmukaisiin vaikutusarviointeihin kiinnitetään huomiota. Kuulemismenettelyjen kehittäminen tukee vaikutusarviointityötä ja kansalaisten ja muiden toimijoiden osallistamista.

Komission yksi yhdestä -periaatteen soveltamisessa Suomi korostaa määrällisyyden sijaan lainsäädännön tarkoituksenmukaisuutta. Samalla kun luodaan uutta sääntelyä, tarkastellaan kriittisesti vanhaa sääntelyä ja tarvittaessa yksinkertaistetaan sitä. Tarpeetonta hallinnollista taakkaa vältetään. Näiltä osin työohjelman lähtökohdat ovat linjassa Suomen tavoitteiden kanssa. Sääntelyssä tulee lisäksi varmistaa käyttäjänäkökulman ja digitalisaation huomioiminen, miltä osin komission tavoitteet ovat oikeat.

Suomi pitää tervetulleena komission tavoitetta parantaa ennakointia, kehittää vaikutusarvioita, tehostaa kuulemisia ja jatkaa REFIT-työtä sääntelyn yksinkertaistamiseksi. Paremman sääntelyn periaatteiden tulee toteutua EU-säädösten elinkaaren kaikissa vaiheissa. Toissijaisuusperiaatteen toteutumisen ohella tulee kiinnittää huomiota suhteellisuusperiaatteen toteutumiseen. (EJ 9/2019 vp)

Komission eri aloitteisiin otetaan tarkemmin kantaa niitä koskevissa eduskuntakirjelmissä. Loppuvuodesta 2020 on tarkoitus laatia EU-poliittinen selonteko.

